1931), ülevaate Eesti ja Leedu arhiivindusest „Minerva“ arhiivindusekäsiraamatus (Minerva-Handbücher: Die Archive, I, 3, Berliin ja Leipzig, 1931), töö „Die Wasserindustrie am Oberen See bei Reval im Verlauf von 6½ Jahrhunderten“ (teoses „Die baltische Papierindustrie“, Tall., 1922; vrd. ka „Beiträge“ XIII, 4, 1927) ja kirjutisi mujal; ta on olnud ajakirja „Beiträge zur Kunde Estlands“ toimetaja 1932—36 ja A. Behrsing'i (vt. *Suppl.*) poolt toimetatud teose „Grundriss einer Geschichte der baltischen Dichtung“ (Leipzig, 1928) kaasautor.

Isikl. jm. saadud andmed; Revalsche Ztg. 1938, nr. 137 (P. Johansen). *J. O.*

* **GREIFFENHAGEN, Thomas Wilhelm**, jurist ja ajaloolane, toiminud mitme a. kestel koduõpetajana Eestimaal, astus a. 1856 Eestimaa kubermanguvalitsuse teenistusse, oli a-st 1860 „Revalsche Zeitung'i“ toimetajaid, kellena võttis elavalt osa poliitilisest võitlusest, osutades liberaalsest lähtekohast huvi ka talupoegkonna seisundi parandamise kohta.

Allg. D. B.; BM. 1930, nr. 7/8 (O. Greiffenhagen); R. Wittram, Liberalismus baltischer Literaten (Abhandlungen der Herder-Gesellschaft und des Herder-Instituts zu Riga, IV, 9, 1931). *O. G.*

GRENZIUS (eesti trükiseis **Grentzius**, ka **Krentsius**), **Michael Gerhard**, trükkal ja kirjastaja, sünd. 1759 (lähemad andmed puuduvad), rentis G. Kupzau'ga kokku W. J. v. Lauw' (vt.) surma järel 1786 viimasele kuulunud trükikoja Põltsamaal, asus 1789 Tartu, kus omandas 1791 mainitud trükikoja, avas 1793 laenuraamatukogu ja raamatukaupluse; ta nimetati 1802 ülikooli trükkaliks, kellena teotses kuni 1817; surn. 1. II 1822 vkj. Tartus. — G. avaldas juba Põltsamaal ärksat tegevust raamatutööstuse alal, eriti pärast seda, kui oli leidnud trükiste kirjastajaks J. L. Gauger'i (vt. *Suppl.*) ja K. G. Linde raamatukaupluse Tartus. G. kirjastas ühtlasi ise eesti katekismusi. Tartus hakkas ta J. G. Findeisen'i jt. poolt 1789 väljaantud esimese Tartu ajalehe „Dörptsche politisch-gelehrte Zeitung'i“ otsese järjena trükkima ja välja andma „Dörptsche Zeitung'i“. Raamatukaupluse kaudu levitas ta eesti- ja saksakeelseid raamatuid. Eesti raamatute trükkimise, kirjastamise ja levitamise eesõigus oli alates XVII s-st kuulunud Riia ja Tallinna linnatrükkalile. Juunis 1800 ostis G. Riia trükkalilt J. C. D. Müller'ilt privileegi Lõuna-Eesti kiriku- ja kooliraamatute, samuti kalendrite väljaandmiseks. Sellest ajast peale tõusis Tartu tähtsamaks eesti raamatute trükikeskuseks. Et G. ülikooli trükkalina, ainsana Tartus, ei suutnud kõiki nõudeid rahuldada, kutsuti 1814 teiseks trükkaliks J. Chr. Schünmann (vt. *Suppl.*), kellele G. müüs oma trükikoja sisseseadu 1817.

F. Puksov, Eesti raamatu arenguugu (1933); A. Feuereisen, Der Buchdrucker M. G. Grenzius und die Begründung der „Dörptschen Zeitung“ (Verh. GEG XXI, 1904, lk. 91—148); *idem*, Die Anfänge des Buchgewerbes in Dorpat (1905); W. Stieda, Die Entwickelung des Buch-Gewerbes zu Dorpat (Archiv für Geschichte des deutschen Buchhandels VII, 1882); Е. В. Шмуховъ, Императорскій Юрьевскій, бывшій Дерптскій, Университетъ I (1902), lk. 211—212. *F. P.*

GRESSEL, Johann Hermann, trükkal ja kirjastaja, sünd. 22. XII 1769 ukj. Saksamaal Altonas, siirdus enne 1797. a. Tallinna, avas seal 1802 trükikoja, mis oli arvult kolmas sel ajal Eesti alal, teine Tallinnas; surn. seals. 24. V 1845 vkj. — G. töötas esialgu ainult ühe selliga, sest eesti raamatute peamiseks väljaandjaks oli tol ajal M. G. Grenzius (vt. *Suppl.*), ent peagi tõusis ta eesti raamatute tootmisel ühele tasemele J. Chr. Schünmann'iga (vt. *Suppl.*) Tartus ja „Lindfors'i Pärijate“ trükikojaga Tallinnas ja omas seda seisukohta seni, kui Tartus 1840-ndail a-il tõusis esikohale H. Laakmann (vt.). G-i trükikojast ilmusid F. W. Willmann'i, R. J. Winkler'i, O. R. v. Holtz'i ja C. M. v. Henning'i (vt. neid) eestikeelsed teosed. A-st 1805 alustas ta „Eesti-Ma Rahwa Kalender'i“ väljaandmist, mis oli kolmandaks kalendrisarjaks Grenzius'e ja „Lindfors'i Pärijate“ omade kõrval. — G-le järgnes trükikojaomanikuna ja -juhina ta poeg Julius Hermann G.; sünd. 26. VII 1820 vkj. Tallinnas, õppinud kub.-gümnaasiumis, olnud ametis isa äris ja välismaal, asus ettevõtte juhtimisele 1847, surn. 23. IV 1889 vkj. Tallinnas. — Endine G-i trükikoda töötab a-st 1920 a./s-i „Eestimaa trükikoda“ omandina.

Neue Dörptsche Ztg. 1889, nr. 96; „Revaler Beobachter“ 1889, nr. 56; Re-